

WŁADZA WYKONAWCZA W SZWAJCARII. PERSPEKTYWA HISTORYCZNA I WSPÓŁCZESNOŚĆ

Specyfika ustroju Konfederacji Szwajcarskiej przejawia się między innymi w jego istotnych uwarunkowaniach historycznych. Szwajcarzy odnosząc się z pietyzmem do swojej przeszłości, niechętnie godzą się na rewolucyjne zmiany ustrojowe, czego efektem jest funkcjonowanie w sferze prawnej (także w praktyce życia politycznego) rozwiązań, których geneza sięga, nieraz głęboko, w czasy minione. Stąd, przedstawiając rozwiązania szwajcarskie nie sposób, choć skrótowo, nie odnieść się do tamtejszej historii.

Szwajcaria w czasach Dawnej Konfederacji (lata 1291-1798) nie posiadała jakiegokolwiek organu władzy wykonawczej na szczeblu ogólnozwiązkowym. Jedyną wspólną agendą suwerennych członków Konfederacji pozostawało Zgromadzenie (*Tagsatzung*)¹. Realizacja podejmowanych tam postanowień pozostawała w wyłącznej gestii krajów związkowych.²

Odnoszenie się w tekście poświęconym władzy wykonawczej do tego okresu można uzasadniać rozwiązaniami funkcjonującymi wówczas na poziomie składowych Związku. Warto pamiętać, że w odróżnieniu od niektórych tzw. szwajcarskich krajów sprzymierzonych³ kantony były republikańskie. Choć, rzecz jasna, nie realizowano w nich zasady podziału władz (władza skupiona była w rękach miejscowych elit), to w kantonach miejskich funkcjonowały organy, którym można przypisywać kompetencje prawodawcze (w postaci tzw. Wielkich Rad) i wykonawcze (tzw. Małe Rady). Stanowiły one swoisty załążek przyszłych kantonalnych parlamentów i rządów.⁴ Realizacja kompetencji wykonawczych, w tym bieżące administrowanie sprawami danego kantonu, należała zatem do organów kolegialnych. Niemonarchiczny

1 Zgromadzenie stanowiło rodzaj konferencji delegatów (wyposażonych w instrukcje) poszczególnych państw wchodzących w skład Związku, gdzie możliwe było jednomyślne podejmowanie uchwał.

2 A. Kölz, *Geschichtliche Grundlagen*, (w:) D. Thürer, J.-F. Aubert, J. P. Müller (red.), *Verfassungsrecht der Schweiz – Droit constitutionnel suisse*, Zürich 2001, s. 111.

3 Pozycja prawna krajów wchodzących w skład Dawnej Konfederacji była zróżnicowana, zasadniczo wskazać można trzy ich kategorie: suwerenne kantony, kraje sprzymierzone oraz kraje poddane – por. A. Kley, *Verfassungsgeschichte der Neuzeit – Grossbritannien, die USA, Frankreich und die Schweiz*, Bern 2004, s. 141.

4 Por. A. Kölz, *Neuere schweizerische Verfassungsgeschichte*, t. 1: *Ihre Grundlinien vom Ende der Alten Eidgenossenschaft bis 1848*, Berno 1992, s. 9.

ustrój państwa oraz odrzucenie monokratycznej formy egzekutywy pozostaje cechą Szwajcarii także współcześnie.⁵

Przełom 1798 r., uwarunkowany ruchami liberalnymi wewnątrz samej Szwajcarii, a zwłaszcza francuską interwencją wojskową, oznaczał kres rozwiązań ustrojowych Dawnej Konfederacji. Konstytucja helwecka przyniosła istic rewolucyjne przeobrażenia w Szwajcarii, również w odniesieniu do systemu rządów. Utworzono Republikę Helwecką (lata 1798-1802), jako państwo jednolite i scentralizowane, zduszono suwerenność kantonów. Choć w jej konstytucji nie wyrażono wprost zasady podziału władz⁶, to struktura organów państwa i ich kompetencje miały wskazywać na jej realizację. Powołano do życia dwuizbowy parlament (wzorowane na rozwiązaniach francuskich z 1795 r. Wielką Radę i Senat), jako organ władzy ustawodawczej, Dyrektoriat Wykonawczy, jako egzekutywę⁷ oraz Najwyższy Trybunał Helwecji, jako najwyższy organ władzy sądowniczej.

Dyrektoriat Wykonawczy składał się z pięciu wybieranych przez obie izby parlamentu na pięcioletnie kadencje członków. Kompetencje helweckiej egzekutywy były dość szerokie. Wskazać tu należy między innymi na: wykonywanie wszystkich ustaw, troskę o zapewnienie bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego państwa, dysponowanie siłami zbrojnymi, prowadzenie rokowań w sprawach umów międzynarodowych oraz wiązanie się nimi. Dyrektoriat mógł nadto wnioskować do parlamentu o amnestię czy ułaskawienie. Mianował on również wszystkich urzędników państwowych, w tym także czterech najwyższych – ministrów: spraw zagranicznych i obrony, sądownictwa i policji, finansów, handlu, rolnictwa i rzemiosła oraz nauki, sztuk pięknych i spraw publicznych. Jego kompetencją była także obsada stanowisk prefektów w poszczególnych kantonach. Silna pozycja Dyrektoriatu wynikała z potrzeby zachowania wpływów napoleońskiej Francji na politykę „siostrzanej republiki”.⁸

Kolejne lata (1803-1813) w historii Szwajcarii to tzw. Okres Mediacji. Pozostając w dalszym ciągu pod dominacją Francji udało się jednak zmienić ustrój państwa. Napoleon zdecydował o potrzebie powrotu do rozwiązań sprzed 1798 r., choć rzecz

5 Odrębnie prezentował się ustrój kantonów wiejskich. Władza należała tu do ogółu wolnych gospodarzy, którzy sprawowali ją na *Landsgemeinde*. Podstawową kompetencją tych zgromadzeń było stanowienie prawa. Niemniej dokonywano tam także elekcji osób, które prawo to miały egzekwować. Wybierano między innymi sędziów, skarbnika, podchorążego i przede wszystkim starostę (*Landammann*). Przewodniczył on obradom zgromadzenia, posiadał także pewne uprawnienia wykonawcze zwłaszcza w zakresie bieżącego reprezentowania kantonu na zewnątrz. Urząd *Landammanna*, przynajmniej w nazewnictwie funkcjonuje obecnie w kantonach Uri, Schwyz, Nid- i Obwalden, Zug, Glarus, Appenzell Ausser rhoden i Innerrhoden, Solura oraz Argowia, gdzie stoi on na czele miejscowego rządu. Szerzej o uwarunkowaniach okresu Dawnej Konfederacji patrz: M. Aleksandrowicz, System prawny Szwajcarii. Historia i współczesność, Białystok 2009, s. 25 i n.

6 Warto zauważyć, że także żadna z późniejszych konstytucji szwajcarskich nie zadeklarowała *expressis verbis* tej zasady.

7 Pełnił on jednocześnie funkcję kolegialnej głowy państwa. Ministrowie powoływani przez Dyrektoriat nie tworzyli rządu, pełnili jedynie funkcje urzędnicze.

8 Władzę Dyrektoriatu formalnie ograniczać miała ścisła separacja władz. Przejawiało się to przykładowo w braku inicjatywy ustawodawczej po stronie egzekutywy czy obowiązku przedstawiania corocznie parlamentowi informacji rachunkowej o wydatkach państwa – por. A. Kölz, *Neuere schweizerische...*, *op. cit.*, s. 106 i n.

jasna nie w pełnym zakresie. Przywrócony został konfederacyjny charakter państwa, ale wprowadzono także rozwiązania nowe. Najistotniejsze z nich dotyczyły pozycji *Tagsatzung*, gdzie nie obowiązywała już zasada jednomyślności przy podejmowaniu uchwał⁹. Decyzje tam podejmowane były wykonywane przez kantony. Pewną namiastką (zresztą w bardzo ograniczonym zakresie) egzekutywy o ogólnokrajowym zasięgu oddziaływania był Starosta Szwajcarii (*Landammann der Schweiz*)¹⁰, którą przez jeden rok pełnił burmistrz jednego z tzw. kantonów dyrektorialnych. Warto zwrócić uwagę na fakt utworzenia Kancelarii Federalnej, mającej obsługiwać kanton dyrektorialny, jako jednostka pomocnicza. Dodajmy, że urząd ten, jako najstarszy spośród wszystkich agend państwowych o zasięgu ogólnoszwajcarskim¹¹ (choć w zmienionym zakresie kompetencji) funkcjonuje do dziś.¹²

Upadek Napoleona oznaczał również kres dominacji francuskiej w Szwajcarii. O jej przyszłości zdecydowano na Kongresie Wiedeńskim. Najważniejsze rozstrzygnięcia w tym zakresie dotyczyły gwarancji wieczystej neutralności oraz nowej konstytucji w postaci tzw. Paktu Związkowego. Zgodnie z postanowieniami tego Paktu Szwajcaria miała powrócić do konfederacyjnej formuły sprawowania władzy. W efekcie władza centralna była bardzo słaba. Przewidywano jedynie dwa organy ogólnozwiązkowe: *Tagsatzung* oraz Kancelarię Federalną. Uchwały Zgromadzenia były wykonywane przez poszczególne kantony we własnym zakresie.

Wojna domowa w 1847 r. między kantonami protestanckimi i katolickimi zakończyła się klęską tych ostatnich. Protestanci, wykorzystując także sprzyjającą sytuację międzynarodową (Rewolucję Lutową we Francji) błyskawicznie zreformowali ustrój Szwajcarii. Formalnym tego przejawem było uchwalenie i przyjęcie w ogólnonarodowym referendum Konstytucji Federalnej 1848 r. Rozwiązania w niej przyjęte na trwałe przeobraziły ustrój Szwajcarii. Choć zachowano tradycyjną nazwę Konfederacja Szwajcarska¹³, Szwajcaria stała się państwem federalnym. Należy podkreślić, że podstawowe założenia tej konstytucji, w tym zasady ustroju, regulacje dotyczące praw jednostek i kantonów czy organizacji i kompetencji władz federalnych zostały powtórzone w Konstytucji z 1874 r. Dodajmy, że zachowują one aktualność także na gruncie obecnie obowiązującej Konstytucji z 1999 r.

Zgodnie z wielowiekową tradycją rozwiązań kantonalnych w Szwajcarii mamy do czynienia z republikańską formą rządów. Władzę na szczeblu Federacji sprawują:

9 Dotyczyły one przede wszystkim organizacji właściwych kontyngentów wojskowych oraz zapewnienia bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego Związku.

10 Przewodniczył on obradom *Tagsatzung*. Wśród nielicznych kompetencji wykonawczych wskazać można przykładowo nadzór nad szlakami komunikacyjnymi przeznaczonymi dla wojska – por. art. 23 Rozdziału XX Aktu Medacyjnego.

11 Podkreśla się często, że utworzenie Kancelarii Federalnej wyprzedziło (aż o 45 lat) samo powstanie Szwajcarii, jako państwa federalnego – por. A. Huber-Hotz, Artikel aus Anlass des 200-Jahr-Jubiläums der Schweizerischen Bundeskanzlei, <https://www.bk.admin.ch/org/00841/00843/index.html?lang=de> (data dostępu: 30.09.2015 r.).

12 Po utworzeniu państwa federalnego w 1848 r. Kancelaria Federalna obsługiwała parlament i rząd, współcześnie (od zmiany z 1999 r.) jest ogólną placówką sztabową (*Stabstelle*) Rady Federalnej.

13 *Schweizerische Eidgenossenschaft* (w języku niemieckim), *Confédération suisse* (w języku francuskim), *Confederazione Svizzera* (w języku włoskim) i *Confederatium Svizera* (w języku retoromańskim).

Zgromadzenie Federalne złożone z Rady Narodowej i Rady Kantonów, Rada Federalna i Sąd Federalny. Nazewnictwo tych organów, organizacja, podstawowy zakres kompetencji (zwłaszcza parlamentu i rządu) oraz najbardziej podstawowe zasady, na jakich opierają się stosunki między nimi, funkcjonują nieprzerwanie od 168 lat.

Konstytucyjnie Radę Federalną usytuowano jako najwyższą władzę rządzącą i wykonawczą Federacji. Jej 7 członków (każdego z osobna) na okres czteroletniej (do 1931 r. – trzyletniej) kadencji wybiera Zgromadzenie Federalne. Wybrany (od 2000 r.) do składu rządu może być członek Rady Narodowej (wcześniej mógł to być każdy obywatel posiadający bierne prawo wyborcze do Rady Narodowej). Przy wyborze należy uwzględnić odpowiednią reprezentację ze względu na przynależność kantonalną i językową radcy (do 2000 r. przewidywano zakaz wyboru więcej niż jednego członka pochodzącego z danego kantonu).

Zgromadzenie Federalne (na okres jednego roku) wybiera spośród radców federalnych Prezydenta Federacji (i jego zastępcę). Nie jest on jednak głową państwa w klasycznym jej rozumieniu. Pełni jedynie pewne funkcje reprezentacyjne i protokolarne (wygłasza wystąpienia radiowo-telewizyjne z okazji Nowego Roku i Święta Państwowego 1 sierpnia [*Bundesfeiertag*] czy składa życzenia noworoczne dla korpusu dyplomatycznego). Należy podkreślić, że Prezydent Federacji nie posiada np. prawa łaski, nie podpisuje ustaw, jak też nie ratyfikuje umów międzynarodowych.¹⁴ Jako *primus inter pares* przewodniczy obradom rządu.

Warto w tym miejscu zwrócić uwagę na długotrwałą praktykę polityczną w zakresie obsady miejsc w Radzie Federalnej ze względu na przynależność partyjną poszczególnych radców, tzw. formułę magiczną (*Zauberformel*). Mimo że nie wynikała ona z regulacji normatywnych¹⁵, to faktycznie ją uwzględniano, jako niemal konwenans konstytucyjny. W latach 1959-2003 w skład rządu, niezależnie od wyników wyborów parlamentarnych zawsze wchodził przedstawiciel tych samych partii i w tej samej liczbie. Byli to członkowie Chrześcijańsko-Demokratycznej Partii Ludowej (CVP) – 2 miejsca, Partii Liberalno-Demokratycznej (FDP) – 2 miejsca, Partii Socjaldemokratycznej (SPS) – 2 miejsca i Szwajcarskiej Partii Ludowej (SVP) – jedno miejsce. Postrzegano to jako wyraz realizacji idei „wielkiej koalicji” charakterystycznej dla demokracji konsensualnej, gdzie zmniejsza się znaczenie rywalizacji wyborczej i wzrasta rola międzypartyjnych porozumień. Miało to być wynikiem z jednej strony specyfiki szwajcarskiego systemu politycznego, z drugiej zaś, tamtejszej kultury politycznej, które wymuszają poszukiwanie mimo różnic programowych konsensusu międzypartyjnego.¹⁶ Takie „porozumienie ponad podziałami” przetrwało do 2003 r., gdy SVP otrzymała jedno miejsce więcej kosztem

14 B. Banaszak, Sześć rządów we współczesnych systemach ustrojowych, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2011 r., nr 2, s. 144.

15 T. Branecki, Główne podmioty przywództwa politycznego w Konfederacji Szwajcarskiej, (w:) A. Kasińska-Metryka (red.), Dylematy przywództwa w Europie, analiza na wybranych przykładach, Kielce 2014, s. 125.

16 Por. L. Mader, Bundesrat und Bundesverwaltung, (w:) D. Thürer, J.-F. Aubert, J. P. Müller (red.), Verfassungsrecht..., *op.cit.*, s. 1048 i n.

CVP. Niemniej wzór: 2 + 2 + 2 + 1 pozostawał niezmieniony. Dalsze przetasowania polityczne, w tym krótkotrwały okres funkcjonowania opozycji parlamentarnej SVP (2008 r.) i utworzenie w wyniku rozłamu w tej partii nowego ugrupowania, tj. Obywatelskiej Partii Demokratycznej (BDP) spowodowały, że formuła składu rządu wyglądała już inaczej: 2FDP + 2SPS + 2BDP + 1CVP. Po prędkim powrocie do rządu SVP, struktura partyjna Rady Federalnej przedstawia się następująco: 2SPS + 2FDP + 1CVP + 1BDP + 1SVP.¹⁷ Taki jest również partyjny skład rządu po ostatnich wyborach z 2015 r.

Choć ze względu na zmianę składu partyjnego i proporcji udziału partii w rządzie można mówić o zakończeniu funkcjonowania formuły magicznej w Szwajcarii, to z punktu widzenia systemu politycznego i prawnego nadal aktualną pozostaje realizacja zasady poszukiwania konsensusu w łonie Rady Federalnej.

Zasadą funkcjonowania Rady Federalnej jest kolegialność, niemniej zdecydowana większość spraw załatwiana jest w ramach poszczególnych departamentów (Rada we własnym zakresie dokonuje ich przydziału dla każdego z radców). Są to: Federalny Departament Spraw Zagranicznych (polityka zagraniczna, kwestie prawno-międzynarodowe, współpraca na rzecz rozwoju, pomoc humanitarna), Federalny Departament Spraw Wewnętrznych (kultura i sztuka, nauka i badania naukowe, inwestycje federalne, leśnictwo, służba zdrowia i ubezpieczenia społeczne oraz statystyka), Federalny Departament Sprawiedliwości i Policji (stanowienie prawa, policja, cudzoziemcy, prokuratura federalna, kontrola ubezpieczeń, urząd patentowy, obrona cywilna, planowanie przestrzenne, miary i wagi), Federalny Departament Obrony, Ochrony Ludności i Sportu (obronność, ochrona ludności i sport), Federalny Departament Finansów (finanse federalne, kadry urzędów federalnych, podatki, cła, górnictwo, organizacja administracji oraz kontrola banków), Federalny Departament Gospodarki (stosunki gospodarcze z zagranicą, przemysł, rzemiosło, praca, rolnictwo, lecznictwo weterynaryjne, obserwacje koniunktury, rezerwy gospodarcze na wypadek wojny i budownictwo mieszkaniowe) oraz Federalny Departament Transportu, Energetyki i Komunikacji (komunikacja, lotnictwo cywilne, gospodarka wodna, gospodarka energetyczna, ochrona środowiska, kolej i łączność).

Radę Federalną wyposażono w cały szereg kompetencji. Wymienić tu można m.in.: prowadzenie (planowanie i koordynacja) spraw Federacji, kierowanie całością administracji federalnej, czuwanie nad przestrzeganiem prawa Federacji (także konstytucji kantonów i umów między nimi), przedstawianie Zgromadzeniu Federalnemu projektów (jego) aktów normatywnych wraz z uzasadnieniem, jak też opiniowanie przedstawianych Zgromadzeniu wniosków pochodzących od rad parlamentarnych i kantonów, prowadzenie postępowań konsultacyjnych (dotyczących

17 Szerzej o walce partyjnej z udziałem SVP patrz: B. Kosowska-Gąstoł, Zmiany zasad tworzenia rządu w Konfederacji Szwajcarskiej, „Państwo i Prawo” 2012, nr 12, s. 89 i n.

nowo tworzonych aktów normatywnych), wykonywanie ustaw i uchwał federalnych oraz egzekwowanie wyroków Sądu Federalnego, ugód i wyroków polubownych w sporach pomiędzy kantonami, przygotowanie preliminarza finansowego państwa, wykonywanie budżetu i sprawozdanie z rachunków państwowych, dokonywanie wyborów na te stanowiska, na które nie przewidywano przeprowadzania obsady przez inne organy, prowadzenie (z uwzględnieniem praw parlamentu) polityki zagranicznej, w tym ratyfikacja umów międzynarodowych, podejmowanie środków dla zapewnienia bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego (w tym niezawisłości i neutralności Szwajcarii). Do kompetencji rządu należy też wojskowość (w tym mobilizacja armii).¹⁸

Rada Federalna jest zobowiązana do regularnego składania Zgromadzeniu Federalnemu sprawozdań ze swej działalności oraz do przedstawiania raportu o stanie państwa, jak też rekomendacji rozwiązań uznawanych za pożyteczne dla dobra ogólnego. Zasadą jest, że rząd obszernie i w odpowiednim czasie informuje opinię publiczną o swojej działalności. Parlament może udzielać Radzie Federalnej także innych kompetencji. Podstawową formą działalności prawodawczej rządu (opartej na podstawie upoważnień ustawowych lub bezpośrednio na Konstytucji Federalnej) są rozporządzenia.¹⁹

Opisując pozycję władzy wykonawczej w państwie demokratycznym należy również odnieść się do zasady podziału władz. Konstytucja 1848 r. wyrażała koncepcję zasadniczej przewagi parlamentu nad pozostałymi władzami, utworzenie „państwa legislatywy”. Rząd miał być sprowadzony do roli wykonawcy zleceń parlamentu, kontrolowany przez niego, „przykuty” do Zgromadzenia²⁰. Już wtedy władzę parlamentu określono jako najwyższą w Federacji. W praktyce ograniczały ją uprawnienia narodu i kantonów realizujące swe uprawnienia poprzez instytucje demokracji bezpośredniej (stosowne przepisy podkreślające suwerenne prawa narodu i kantonów znalazły się w Konstytucji od 1874 r.). Dodajmy, że także współcześnie nie odnajdziemy w Konstytucji Federalnej przepisu wyrażającego wprost zasadę podziału władz.²¹ Niemniej Zgromadzenie Federalne sprawuje zwierzchni nadzór nad wszystkimi innymi organami w państwie, jego władza ma pierwszeństwo przed nimi.

Czy można zatem zaliczyć system rządów Konfederacji Szwajcarskiej do modelu rządów zgromadzenia? Naszym zdaniem nie, nie ma tu bowiem mowy o jed-

18 E. Zieliński, *Rząd Federalnej Konfederacji Szwajcarskiej*, (w:) E. Zieliński, I. Bokszczyński, *Rządy w państwach Europy* (2), Warszawa 2005, s. 362 i n.

19 Szerzej o rozporządzeniach Rady Federalnej patrz: M. Aleksandrowicz, *Rozporządzenia władz federalnych Szwajcarii*, (w:) A. Jamróz, S. Bożyk (red.), *Z zagadnień współczesnych społeczeństw demokratycznych*, Białystok 2006, s. 338 i n.

20 P. Sarnecki, *Rząd a parlament Konfederacji Szwajcarskiej*, Kraków 1978, s. 46.

21 Zabieg ten uzasadnia się charakterystyczną dla szwajcarskiego systemu organizacji władz „wielorakością wzajemnego przenikania się różnorodnych funkcji państwa”. Stąd nie jest możliwe ujęcie zasady władz „w jednym, dostatecznie różniącym pojęciu, a przy tym zrozumiałym przepisie” – por. Orędzie o nowej Konstytucji Federalnej, *Bundesblatt* 1997, t. I, s. 370.

ności władzy państwowej, władzy skupionej w ręku jednego organu. W Szwajcarii mamy do czynienia z systemem rządów *sui generis*. Zasada podziału władz realizowana jest w szwajcarskiej rzeczywistości konstytucyjnej i politycznej. Przewaga parlamentu nad pozostałymi władzami federalnymi nie ma charakteru absolutnego. Najdobitniej wyraża się to w regule nieodpowiedzialności politycznej Rady Federalnej przed parlamentem (mimo powoływania jej przez ten organ). Posiadane przez Zgromadzenie Federalne uprawnienia kontrolne nie mogą skutkować odwołaniem w drodze wotum nieufności rządu lub któregoś z jego radców. Niedopuszczalne jest również odwołanie czy „zdegradowanie” Prezydenta Federacji do poprzedniej pozycji (tylko kierownika Departamentu). Powołani przez parlament członkowie Rady Federalnej mają gwarancję dotrwania do końca kadencji, bez względu na ocenę ich działalności. Odpowiedzialność polityczna tych osób może być realizowana jedynie w drodze weryfikacji dokonywanej po upływie kadencji.

Powyższe uwagi prowadzą do wniosku, że wykuwana w wieloletniej perspektywie pozycja władzy wykonawczej w Szwajcarii jest dość specyficzna. Szwajcarzy „od zawsze” sprzeciwiali się jedynowładztwu. Władza była i jest sprawowana przez organy kolegialne, względnie bezpośrednio przez naród. Rada Federalna (konstytucyjnie podporządkowana parlamentowi, ale przed nim nieodpowiedzialna) jest wyposażona w bardzo liczne kompetencje. Realizacja politycznej (i zgodnej z obowiązującym prawem) zasady wielopartyjności rządu stanowi zaporę przed jego faktyczną dominacją.

BIBLIOGRAFIA

- Aleksandrowicz Maciej. 2009. System prawny Szwajcarii. Historia i współczesność. Białystok: Temida 2.
- Banaszak Bogusław. 2011. „Szef rządu we współczesnych systemach ustrojowych”. Przegląd Prawa Konstytucyjnego 2: 133-159.
- Branecki Tadeusz. 2014. Główne podmioty przywództwa politycznego w Konfederacji Szwajcarskiej. W Dylematy przywództwa w Europie, analiza na wybranych przykładach, 117-127. Kielce: Wydawnictwo Uniwersytetu Jana Kochanowskiego.
- Huber-Hotz Annemarie. 2003. Artikel aus Anlass des 200-Jahr-Jubiläums der Schweizerischen Bundeskanzlei, www.bk.admin.ch.
- Kley Andreas. 2004. Verfassungsgeschichte der Neuzeit – Grossbritannien, die USA, Frankreich und die Schweiz. Bern: Stämpfli Verlag AG.
- Kölz Alfred. 1992. Neuere schweizerische Verfassungsgeschichte, t. 1: Ihre Grundlinien vom Ende der Alten Eidgenossenschaft bis 1848, Bern: Verlag Stämpfli+Cie AG.
- Kölz Alfred. 2001. Geschichtliche Grundlagen. W Verfassungsrecht der Schweiz – Droit constitutionnel suisse, 111-127. Zurych: Schulthess.
- Kosowska-Gąstoł Beata. 2012. „Zmiany zasad tworzenia rządu w Konfederacji Szwajcarskiej”. Państwo i Prawo 12: 82-95.

- Mader Luzius. 2001. Bundesrat und Bundesverwaltung. W Verfassungsrecht der Schweiz – Droit constitutionnel suisse, 1047-1069. Zurych: Schulthess.
- Sarnecki Paweł. 1978. Rząd a parlament Konfederacji Szwajcarskiej. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Zieliński Eugeniusz. 2005. Rząd Federalnej Konfederacji Szwajcarskiej. W Rządy w państwach Europy (2), 345-384. Warszawa: Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR.

THE EXECUTIVE POWER IN SWITZERLAND. HISTORICAL PERSPECTIVE AND CONTEMPORARY TIMES.

The text presents historical experiences of the executive power in Switzerland. The most important regulations in this area (covered in the constitutions dating from 1848 and 1874, and the one that is currently obligatory from 1999), are described. The Swiss realisation of separation of powers is characterized. Also the so-called "magic formula" (Zauberformel) is discussed. In conclusion, it is noted that Swiss solutions are specific, but they always require to be based on current law.

Key words: Switzerland, executive power, government

Słowa kluczowe: Szwajcaria, władza wykonawcza, rząd